

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 30 (580)

Субота, 7 верасня 1946 года.

Цана 50 кап.

ЗАГАД

Міністра Узброеных Сіл Саюза ССР

3 верасня 1946 г.

№ 41

г. Масква.

Таварышы салдаты, матросы, сержанты і старшыні!

Таварышы афіцеры, генералы і адміралы!

Працоўныя Совецкага Саюза!

Сёння мы святкуем ДЗЕНЬ ПЕРАМОГІ над імперыялістычнай Японіяй.

Год таму назад Совецкі народ і яго Узброеныя Сілы пераможна завяршылі вайну супроць імперыялістычнай Японіі. Японія падпісала акт аб безагаворачнай капітуляцыі. Совецкі народ і яго Узброеныя Сілы атрымалі перамогу і ўнеслі гэтай перамогай велізарны ўклад у справу дасягнення міру ва ўсім свеце.

Вітаю і віншую Вас з днём усенароднай

урачыстасці — СВЯТАМ ПЕРАМОГІ над імперыялістычнай Японіяй.

У адзнаку СВЯТА ПЕРАМОГІ над імперыялістычнай Японіяй — ЗАГАДВАЮ:

Сёння, 3 верасня, зрабіць салют у сталіцы нашай Радзімы — Маскве, у сталіцах саюзных рэспублік, а таксама ў Хабараўску, Владзі-востоку і Порт-Артуры — дваццацю чатырма артылерыйскімі залпамі.

Вечная слава героям, якія палі ў баях за чэсць і перамогу нашай Радзімы!

Няхай жывуць Совецкія Узброеныя Сілы!

Няхай жыве Совецкі народ!

Няхай жыве магутная Совецкая Радзіма!

Міністр Узброеных Сіл Саюза ССР
Генералісімус Совецкага Саюза

І. СТАЛІН.

ЗА ВЫСОКАДЗЕЙНЫ РЭПЕРТУАР ДРАМАТЫЧНЫХ ТЭАТРАЎ

Цэнтральны Камітэт нашай партыі прыняў пастанову «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго паліпшэнню» (газета «Культура і жыццё» № 7 ад 30 жніўня 1946 г.). У гэтай гістарычнай для савецкага тэатральнага мастацтва пастанове даецца вычарпальны аналіз сучаснага становішча рэпертуара драматычных тэатраў. ЦК ВКП(б) адзначае, што галоўны недахоп у рэпертуарнай палітыцы драматычных тэатраў заключаецца ў тым, што п'есы савецкіх тэатраў на сучасныя тэмы аказаліся фактычна выцесненымі з рэпертуара буйнейшых драматычных тэатраў краіны. Гэта палажэнне поўнацю стасуецца да становішча рэпертуара і ў беларускіх драматычных тэатрах.

У сваёй пастанове ЦК ВКП(б) адзначае, што «зусім ненармальнае становішча з рэпертуарам ішчэ больш паглыбляецца тым, што і сярод невялікай колькасці п'ес на сучасныя тэмы, пастаўленых тэатрамі, ёсць п'есы слабыя, бездзейныя («Вымушаная пасадак» Вадап'янова і Лапцева, «Дзень нараджэння» бр. Тур, «Самалёт спазняецца на суткі» Рыбака і Саўчанкі, «Новагодняя ноч» А. Гладкова, «Надзвычайны закон» бр. Тур, «Вакно ў лесе» Рахманова і Рыс, «Лодачніца» Пагодзіна і некаторыя іншыя). Як правіла, савецкія людзі ў гэтых п'есах кажаваюцца ў скажона-карыкатурнай форме, прымітыўнымі і малакультурнымі, з абыватальскім густам і доравам, адмоўным жа персанажам надаюцца больш яркія рысы характару, яны паказваюцца моцнымі, валавымі і спрытнымі. І адзіны ў такіх п'есах адлюстраваная часта надумана і хлусліва, у сувязі з чым гэтыя п'есы ствараюць няправільнае, скажонае ўяўленне аб савецкім жыцці. Значная частка пастаўленых у тэатрах п'ес на сучасныя тэмы антымастацкая і прымітыўная, напісаная надзвычай нехайна, непісьменная, без дастатковага ведання іх аўтарамі рускай літаратурнай і народнай мовы.

Да таго ж шмат якія тэатры бездаказна ставяцца да пастановак спекаляў аб савецкім жыцці. Нярэдка кіраўнікі тэатраў даручаюць ставіць гэтыя спектаклі другародным рэжысёрам, дапускаюць да ігры слабых і нявонітных актараў, не надаюць патрэбнай увагі мастацкаму афармленню тэатральных пастановак, у выніку чаго спектаклі на сучасныя тэмы атрымліваюцца шэрымі і маламастацкімі. Усё гэта прыводзіць да таго, што многія драматычныя тэатры не з'яўляюцца на справе расаднікам культуры, перадавой савецкай ідэалогіі і маралі. Такое становішча справу з рэпертуарам драматычных тэатраў не адпавядае інтарэсам выхавання працоўных і не можа быць цярплым у савецкім тэатры».

Усе гэтыя факты маюць месца і ў беларускім драматычным мастацтве. У рэпертуар нашых драматычных тэатраў трапілі такія п'есы замежных драматургаў, як «Маё кафе» Бернара, якія могуць атруціць свядомасць савецкага глядача гнілой буржуазнай ідэалогіяй і мараллю, прышчэпіць савецкаму тэатру варожыя яму тэндэнцыі буржуазнага мастацтва.

На сцэне нашых рэспубліканскіх і абласных тэатраў атрымалі шырокае распаўсюджанне нізкія па сваім ідэяна-палітычным якасцям п'есы, якія не могуць выхоўваць працоўных у камуністычным духу і знаходзяцца ў ўвайні супярэчнасці з задачамі савецкага тэатральнага мастацтва («Факір на гадзіну» Слабаскога, «Начное радзе» бр. Тур і Шэйліна, «Вясельнае падарожжа» Дыхавіцкага). Што-ж датычыцца беларускіх савецкіх п'ес, дык і тут выявілася поўная бескалопнасць тэатраў аб сваім рэпертуары.

Вядучыя драматычныя тэатры рэспублікі — імя Янкі Купалы і Якуба Коласа ў плане 1946 года ўключылі толькі па адной беларускай п'есе, ды і тыя на гістарычныя тэмы.

Ні адзін тэатр не мяркуе паставіць у б'юджым годзе сучаснай беларускай п'есы. Гэта сведчыць аб тым, што кіраўнікі тэатраў забыліся на арыгінальны беларускі рэпертуар, не наладзілі творчай сувязі з пісьменнікамі. Адсутнасць шчыльнай творчай сувязі свідражаецца тым фактам, што, як правіла, тэатры пачынаюць працаваць з драматургам толькі ў тым выпадку, калі ён прынясе і прапануе да пастаўкі ўжо гатовую п'есу. Ніякіх творчых заявак драматургам тэатры не робяць, не патрабуюць ад іх напісання такіх п'ес, якіх патрабуе сучаснае жыццё і савецкі глядач. Адсутнасць такой творчай сувязі паміж тэатрамі і драматургамі, пераборліваець дзеячы тэатраў прывялі да таго, што сярод многіх беларускіх драматургаў, якія пішуць для тэатраў імя Янкі Купалы і Якуба Коласа, два з іх — Клімковіч і Вольскі працуюць выключна над гістарычнай тэматыкай.

Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў і Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР таксама не зрабілі ўсяго неабходнага для таго, каб наладзіць творчае супрацоўніцтва паміж тэатрамі і пісьменнікамі і тым самым забяспечыць стварэнне новых высокадзейных і мастацка поўназначных беларускіх савецкіх п'ес.

ЦК ВКП(б) адзначае, што «незвычайнае становішча рэпертуара драматычных тэатраў тлумачыцца таксама адсутнасцю прыяцэпнай большавіцкай тэатральнай крытыкі». Гэта зусім слушны папрок у дачыненні і да беларускіх крытыкаў, бо «асобныя крытыкі кіруюцца ў сваіх ацэнках п'ес і спектакляў не інтарэсамі ідэянага і мастацкага развіцця савецкай драматургіі і тэатральнага мастацтва, гэта значыць не інтарэсамі дзяржавы і народа, а інтарэсамі групавымі, прыяцэпскімі, асабістымі».

Перад тэатральнымі крытыкамі пастаўлены ясныя і канкрэтныя задачы: садзейнічаць далейшаму ідэянаму ўзбагачэнню і мастацкаму росту савецкага тэатральнага мастацтва, весці рашучую барацьбу з пранікненнем на сцэну бездзейных і антымастацкіх рэчаў, дапамагаць нашым драматургам і тэатрам ствараць п'есы і спектаклі, вартыя запатрабаванняў савецкага чалавека.

Тэатры і драматургі павінны прыкладзі максімум намаганняў для таго, каб поўнацю выканаць патрабаванне ЦК ВКП(б) аб пастаўцы ў кожным драматычным тэатры штогод не менш 2—3 новых высокамастацкіх і ідэяна-поўназначных спектакляў савецкіх драматургаў на сучасную тэматыку. Няма сумнення, што Саюз савецкіх пісьменнікаў і Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР дадуць творчым работнікам практычную і арганізацыйную дапамогу з тым, каб найхутчэй выканаць задачы, якія пастаўлены нашай партыяй — стварыць яркія, поўназначныя ў мастацкіх адносінах творы аб жыцці савецкага грамадства, аб савецкім чалавеку».

Міністр Узброеных Сіл Саюза ССР Генералісімус Совецкага Саюза І. В. СТАЛІН.

ДА ДНЯ ТАНКІСТАЎ

У пагодны вясновы дзень убачыў я на вуліцы сталіцы Чэхаславакіі—Прагі наш савецкі танк, які стаяў на высокім пастамеце. Грозная гармата ўзвышалася над шумнай вуліцай, па якой праязджалі і праходзілі людзі, і кожны мимаволі кідаў погляд на бязую машыну, а некаторыя спыніліся і разглядалі яе з вялікай увагай.

Я таксама разглядаў яе, не хаваючы свайго хвалявання. Гэты танк, помнік незабыўным дням, нарадзіўся дзе-небудзь на ўральскім заводзе, быў дастаўлены на фронт, атрымаў экіпаж (дзе цяпер гэтыя адважныя савецкія людзі?) і пайшоў у бой. Мала сказаць—у бой. Ён ірвануўся ў баі, якія не супыняліся ні днём, ні ноччу. Гэтыя баі ў цэнтры Еўропы не мелі падобных. Ніколі такая дасканалая машына не ішла па ракадных дарогах еўрапейскіх краін. Ніколі гэтыя краіны не бачылі салдатаў больш ваяўнічых, больш умелых, чым гэтыя савецкія людзі, якія неслі волю прыгнечаным народам Еўропы.

Гэты танк першым уварваўся ў Прагу, яго першага ўбачылі пражскія жыхары і прынялі яго як вястуна радасці, як пасланца Чырвонай Арміі—вызваліцельніцы.

Пра яго можна сказаць, што ён адзін з тых, што змагаліся да яго і загінулі ў баю; іх броня пайшла ізноў у работу, дала жыццё новаму танку. Пра яго можна было сказаць, што ён танк-вадроўнік, ён прайшоў шмат дарог, і яго доўгі шлях занесены ў гісторыю чалавецтва. Пра яго можна было склаўць песні і легенды.

Убачыўшы яго, я мимаволі ўспоміў лёгкія малыя танкі, з якімі ўзгіў мяне лёс на Ленінградскім фронце, у гістарычнай тэатры прыяцэпнай б'юджым 1943 года. І спялах, у палеманых, разбітых гаях на беразе Навы круціліся гэтыя маленькія, мятлявыя танкі і ваноўлі ўдары на нямецкіх пазіцыях, прыходзілі на дапамогу вяхоче, якая выбівала немцаў з палаючых рабочых пасёлкаў, каб пракласці шлях Яйцам Ладажскага фронту, які ішлі назустрэч. Гэта тады Герой Савецкага Саюза Асацкоў, умела кіруючы сваёй лячэна-цудоўнай машынай, падмануў вялікі немцкі танк пад выстралы супроцьтанкавых гар-

мат. Ён танцаваў перад варожай грамадай, лоўка паэягаючы снарадаў, якімі асыпаў яго фашысцкі танк, што валіўся за ім цяжкай глыбай. Варожы танк знайшоў смерць тут, у гэтым змрочным, туманным лесе.

Я ўспоміў пры выглядзе пражскага танка цяжкія дні восені сорок першага года. Усе карціны тых срашнх на напружанно дзён прайшлі перад маімі вачыма. Упартасць у абароне, вялікая мужнасць, ініцыятыва, бізмежная адвага былі тыповымі для танкістаў. Нібы цяпер бачу гэты іржавыя пустэчы перад Ленінградам, лагчыны з дробным хмызняком, дарогі, над якімі лятаюць драпежныя фашысцкія самалёты, пажары маленькіх гарадоў, гаці ў ласах, дым вялікага горада.

На гэтай роўнядзі ішлі баі на жыццё і на смерць. Кожны метр быў нам дарогам. Ворагу, які падыйшоў на гарматыны стрэл да Ленінграда, нельга было больш нічога аддаваць,—ні пядзі.

У гэтыя дні змагаліся танкісты так, што расказы аб іх доблесці ніколі не сатруцца з памяці народнай. Маёр Ушакоў, некалькі разоў паранены, заставаўся на полі бою. Ён казаў: «Для мяне лепшае лячэнне, калі я б'ю ворага». Паранены ізноў, ён лёг на зямлю і сказаў: «Вось з гэтага рубяжа мя не сыйдзе». І танкісты не прапусцілі ворага.

Я ўспамінаю небывалы паняднак танкіста Калабанава, які адзіны прыняў бой з сарака трыма нямецкімі танкамі. Ён выбіў ірэдзі і апошні танк немцаў у часе пераходу іх калонны праз вузкую гаць на балодзе і пасля дваццаціхвіліннага бою падб'ю дваццаць тры танкі. На яго машыне былі сляды ста трыццаці ячэй панаданаў.

Танкіст Міхась Якаўлеў шэсць дзён не пакідаў танка. Калі ў яго вышлі снарады, ён даў і немцаў гусеніцамі свайго танка. Успамінаючы далёкія дні і справы танкістаў, я не мог не прайсці ў думках шлях нашых арміяў на ўсёй вялікай адлегласці фронту ад Барысцава да Чорнага мора. Гэ-

та відовішча, выклікае ў памяці, было здзіўляючым, захалляючым, як трыумфальны шлях чалавечай вынослівасці і нечалавечай мужнасці праз перашкоды небылай вайны. Палі, на якіх сутыкаліся вялічэзныя танкавыя арміі, гэта палі, над якімі то паўставалі горы Каўказа, то перад імі сіяла Чорнае мора. Дарогі прарываў абступаліся лясамі, то праходзілі па пясчаных дзюнах Балтыкі. І, нарэшце,—аўтастрады Германіі. Усе гэтыя карціны ўзнікалі як на вялічэзным экране ў памяці, мимаволі прыкутай да ўспамінаў.

Нямецкі генерал Гудэрыян, які напісаў у свой час кнігу: «Увага, танкі!», меіні за ўсё думаў, што яму самому прыдзецца перажываць усё гэтае значнае гэтае абярвуўшыся супроць яго слоў.

Танкі, ломачы ўсе перашкоды, імчаліся праз горы і рэкі з такой імклівасцю, што ніхто не паверыў-бы, калі-б гэта не было фактам. Ніякая танкавая армія свету не рабіла такога бліскавага імклівага наступу, як нашы савецкія танкісты.

Сталінскія танкісты паказалі такую высокую ступень апэратыўнага майстэрства, якая з'яўляецца непераўладным узорам для будучых тэатрыкаў танкавай справы. Не сіліся фашыстам, што горныя ўмацаванні могуць быць пройдзены танкамі ў такі казачна кароткі тэрмін.

З'яўленне танка ў Празе было рэчывым урокам для ўсіх, хто сумняваўся ў тым, што яшчэ штосьці новае можна даць да тых без ліку здзіўляючых спраў, якія рабілі танкісты ў часе Вялікай Айчыннай вайны.

Савецкі народ, святкуючы «Дзень танкістаў», аддае павіннае вялікім воінам, якія здабылі перамогу, так майстэрства выканалі гістарычны загад Генералісімуса Сталіна аб разгроме ворага, аб канчатковай поўнай перамоце.

Слава савецкаму танкісту—вялікаму воіну сталінскага веку, бессмертнаму герою, бітваў за свабоду Радзімы і ўсяго перадавага чалавецтва!

НИКАЛАЙ ЦИХАНУ.

Да гадавіны перамогі над імперыялістычнай Японіяй. Маракі-дэсантнікі Ціхаакіянскага флота ўзнялі марскі флаг Ваенна-Марскога Флота СССР над бухтай Порт-Артура. (Здымак зроблены 25 жніўня 1945 года).

Фота Е. Халдзея і О. Сучатава. (Фотарэліе ТАСС).

НАДЗЕННЫЯ ЗАДАЧЫ БЕЛАРУСКАГА КІНО

«Кіно ў руках Совецкай улады, узяўшы беларускую неадзіную сілу», — указаў І. В. Сталін.

Цяпер, калі перад намі стаіць задача выхавання савецкіх людзей у камуністычным духу, — мы ўсёякі павінны развіваць кіно, даць высокую мастацкую карціну, якая адлюстроўвалі-б веліч барацьбы савецкага народа ў дні Айчынай вайны, веліч яго перамог у адзіненні чацвёртай Сталінскай пяцігодкі.

Савецкая моладзь павінна выходзіць на прыпылак базмежнай адданасці вялікай справе Леніна—Сталіна, быць самаахвярай, чэснай, жырцераднай і бадзёрай.

Кіно штодзённа наведваюць мільёны людзей і дзвучат. Аднавіць нашых кінорабочнікаў выпусціць на экран такія фільмы, якія развівалі-б у нашай моладзі высокародныя патрыятычныя пачуцці, гордасць за сваю вялікую Радзіму, што перамагла злейшых ворагаў чалавечтва—германскі і японскі імперыялізм, выхавалі-б у савецкай моладзі пагарду да гнілой буржуазнай культуры. Кіно павінна з'явіцца на сапраўдным расадніку перадавой савецкай ідэалогіі і культуры.

Савецкае кіно-мастацтва дало нашаму народу такія выдатныя фільмы, як «Чапаеў», «Мы з Кранштатда», «Вялікі грамадзянін», «Клятва» і другія.

Але кіно-рабочнікі адстаюць яшчэ ад патрабаванняў, якія працягваюць да іх сучасны перыяд развіцця нашай краіны. Асабліва гэта стасуецца да беларускага кіно.

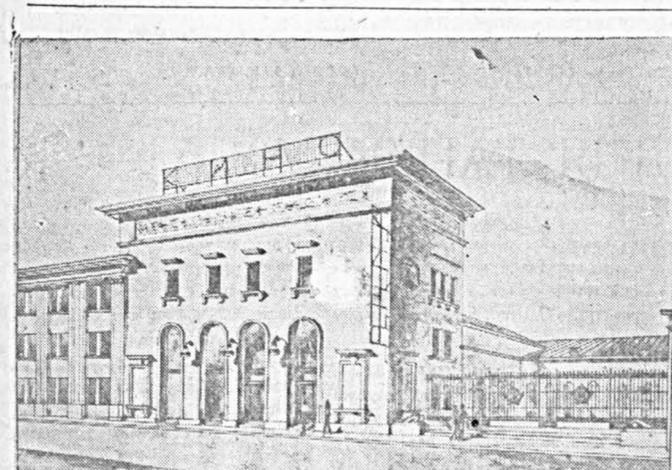
Беларускае кіно—маладая галіна нашага мастацтва. Яно пачало развівацца нядаўна і доўгі час было адарвана ад беларускага асяроддзя. За час свайго існавання беларускае кіно дало некалькі, не заўсёды звязаных з жыццём Беларусі, кіно-фільмаў.

Мы маем значныя дасягненні ў літаратуры, тэатральным і выяўленчым мастацтве. І толькі беларускае кіно-мастацтва паранейшаму не мае значных творчых поспехаў. Рабочнікі беларускага кіно цяпер прымаюць захады, каб прыцягнуць да стварэння сцэнарыяў беларускіх пісьменнікаў, каб стварыць фільмы на актуальныя тэмы з жыцця Савецкай Беларусі. Але пакуль што з'явіўся толькі адзін фільм «Вызваленне Беларусі», і некалькі нарысаў аналогічнага ў прэсе здымкаў.

Чым тлумачыцца маруднасць у стварэнні беларускіх мастацкіх фільмаў?

Апрача таго, што ў студыі «Савецкая Беларусь» адсутнічае адпаведная база, студыя не мае сваіх высокакваліфікаваных кадраў рэжысёраў, акцораў, апэратараў, бо тое, што мела з гэтых кадраў, растраціла.

У беларускіх кіно-арганізацыях да гэтага часу не было такіх аўтарытэтных

Архітэктар Варажскін. Праект кінотэатра ў Гомелі.

М. САДКОВІЧ, Міністр кінематаграфіі Беларускай ССР ШЛЯХ ДА РОСКВІТУ

Паставы ЦК ВКП(б) «Аб часопісах «Звязда» і «Ленінград» і «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго палепшэнню» дакладна вызначаюць задачы, якія ставяць перад савецкім мастацтвам і літаратурай.

У святле гэтых паставоў павінны быць павышаны патрабаванні і да самага мастава, самага важнага мастацтва—да савецкай кінематаграфіі.

Выдатны творы лепшых майстроў савецкага кіно далі магчымасць пачаць усюму свету гераічнае, поўнае творчага натхнення жыццё народаў СССР.

Кінорабочнікі Беларусі прыклаў многа намаганняў, каб уславіць бесмяротно падвигі беларускіх партызан, гераіну Чырвоную Армію. Крок за крокам яны фіксавалі на кіноплёнку гераічныя справы нашага народа. У выніку быў створаны выдатны кінодакумент аб партызанскай барацьбе — «Народныя месціцы» і гістарычны дакументальны фільм «Вызваленне Савецкай Беларусі». Гэтыя карціны прадуліва расказваюць аб барацьбе беларускага народа з нямецка-фашысцкімі

захопнікамі, аб вялікай сіле Чырвонай Арміі-вызваліцельніцы.

У той час, як беларускія апэратары здымалі дакументальныя фільмы на фронтах і ў тылу ворага, у сталіцы Савецкага Саюза—Маскве, працавала беларуская група мастацкай кінематаграфіі. Гэта група стварыла музычны фільм «Жыць, родная Беларусь». Адразку ж пасля вызвалення сталіцы БССР г. Мінска пачалося аднаўленне беларускай кінематаграфіі. Перад рабочнікамі кіно паўсталі новыя задачы.

Калі ў перыяд вайны ствараліся амаль толькі дакументальныя фільмы, дык цяпер мы павінны выпускаць поўнацэнныя мастацкія карціны, у якіх глыбока паказваецца наша рэчаіснасць.

Прышоў час, калі гераізм савецкага народа мы павінны паказаць у гістарычным плане, стварыць яркія высокамастацкія вобразы пераможцаў. Не менш важная задача паказаць таксама асаблівасці савецкага ладу, перавагі савецкай дэмакратыі над буржуазнай псеўда-дэмакратыяй, стварыць вобраз новага чалавека — патрыяты савецкай Радзімы, будоўніка камуністычнага грамадства.

Лічбы і факты

За чацвёртую сталінскую пяцігодку кіно-студыя «Савецкая Беларусь» павінна будзе выпусціць не менш 7-мі поўнаметражных фільмаў і некалькі дзесяткаў кароткаметражных (нарысаў, навіл, навукова-папулярных карцін).

На працягу гэтай пяцігодкі ў Мінску будзе пабудавана новае памяшканне для кіно-студыі, якая штогод будзе выпускаць пяць поўнаметражных фільмаў.

***

У Беларускай ССР у новай пяцігодцы будуць адкрыты кінозэхіжнік, школа кіноактараў і курсы павышанага тыпа для кіно-механікаў. У бліжэйшыя два гады будзе пабудаваны завод па рамонту апаратуры і вырабу для яе запасных частак.

***

На беларускую мову дубліраваны відэомыя савецкія фільмы: «Вялікі пералом», «Чалавек № 217», «Гэта было ў Данбасе», «Нескаронныя» і «Сыны».

Цяпер дубліруюцца выдатны савецкі фільм «Клятва».

На літоўскую мову кіностудыяй «Савецкая Беларусь» будуць дубліраваны фільмы «Клятва», «Вялікі пералом» і «Добры дзень, Масква!».

***

Метадам народнага будаўніцтва адбудовуюцца новыя кіно-тэатры ў вёсках, калгасах, сельсаветах, мястэчках. У Гомельскай вобласці будзе пабудавана 4 вясковых кіно-тэатры, у Полацкай—5, у Магілёўскай—7, у Мінскай—2, у Гродзенскай—9, у Віцебскай—30, у Маладзечанскай—5.

У дапамогу будоўнікам вясковых кіно-тэатраў Міністэрства кінематаграфіі БССР выдае брашуры пад назвай «Пабудуем кіно-тэатры на вёсцы». Ёсць тираж—4000 экзэмпляраў. У брашурцы даюцца практычныя парады па будаўніцтву і абсталяванню кіно-тэатраў.

***

Па пяцігадоваму плану намечана будаўніцтва 8-мі буйных кіно-тэатраў у Мінску, Гомелі, Мозыры, Баранавічах, Маладзечне і Полацку.

Новыя кіно-тэатры будуць змяшчаць ад 500 да 1000 гледачоў.

Кіно-тэатры на 200-300 месца будуць пабудаваны ў раённых цэнтрах — Слуцку, Оршы, Лунінцы, Жлобіне, Асіповічах і Горках.

У Лепелі, Крэмне і Гарадку такія кіно-тэатры пачалі ўжо будавацца.

***

Саюз савецкіх мастакоў БССР разам з Міністэрствам кінематаграфіі Беларускай ССР арганізоўвае ў 1946 г. у абласных цэнтрах рэспублікі перасоўныя мастацкія выставкі.

Першая такая выстаўка адкрылася ў верасні ў мінскім кіно-тэатры «Беларусь». У фойе кіно-тэатра будуць экспаніраваны карціны, пейзажы, партрэты—работы заслужаных дзеячў мастацтва БССР І. Ахрэмчыка, У. Кудрэвіча і мастакоў Л. Лейтмана, П. Гаўрыленкі, Я. Ціхановіча, А. Гугеля, М. Тарасікава і іншых.

***

У чацвёртай сталінскай пяцігодцы згодна плана Міністэрства кінематаграфіі БССР кіносетка рэспублікі будзе павялічана ад 605 у 1946 годзе да 1765 кіно-тэатраў у 1950 годзе.

Гэтыя тэмы могуць быць вырашаны рознымі жанрамі, на розным матэрыяле. Але мастакі павінны ўвасобіць у сваіх творах сваядзейныя ідэі камунізму. Таму няправільна будзе думаць, што высокія ідэі могуць вырашацца толькі эпічнымі творамі, што жанры малых памераў, якія закранаюць побіт, сям'ю, тэму каханьня, не маюць права на існаванне.

Знайдзіліся такія «майстры» кіномастацтва, якія вырашалі гэтыя тэмы пошля, безыдэйна. Такія творы, вядома, нічога агульнага з жыццём не мелі. Герой іх хутчэй нагадваў герояў бульварных раманаў, чым савецкіх людзей.

Цэнтральны Камітэт камуністычнай партыі своечасова асудзіў гэтыя памылкі некаторых кінорабочнікаў.

Новы тэматычны план, зацверджаны ЦК ВКП(б), вызначыў адзіна-правільны напрамак далейшай работы савецкай кінематаграфіі. Перавага сучасных тэм у гэтым плане азначае перш за ўсё вырашэнне надзённых жыццёвых праблем савецкага народа.

Указанне ЦК ВКП(б) аб памылках 2-й серыі «Вялікае жыццё», 2-й серыі «Іван Грозны», «Адмірал Нахімаў» выкрывае недахопы нашага сучаснага кіномастацтва.

У маладой беларускай кінематаграфіі таксама выявіліся імкненні мяшчэнскага разумення задач савецкага мастака ў сучасных умовах. Гэта выявілася не толькі

У кіно-студыі „Савецкая Беларусь“

На здымках: зверху — арыст Самойлаў у ролі Івана; унізе (злева направа) — Вяшняк — арт. Хахракоў, Янка — арт. Руніс, Іван — арт. Самойлаў, Палайка — арт. Сарокін, Марыя Сцяпанавіч — засл. арт. РСФСР Смірнова.

Вясня. Густымі белымі кветкамі пакрыліся яблыні і вішні.

9-е мая 1945 года. Радаснымі песнямі адзначаюць калгаснікі вялікае свята — Дзень Перамогі.

На спадарожнай машыне ў свой калгас дзе капітан Іван Вяшняк. Перад яго догладам — знаёмая мясціна. Вось і крыжаванне дарог. Ён злазіць з машыны, бо далей яна яму не па дарозе. Заадно з ім Вяшняк бярэцца перадаць пошту судзеннаму калгасу.

Насустрачаю яму скака конік. Гэта Марыя Сцяпанавіч — з суседняга калгаса «Маладая гвардыя». Яна спытае, каб не прапусціць машыну з поштай. Але пошта. Машына прайшла. Аб гэтым яна даведваецца ад Івана. Капітан уручае ёй пошту. Тут адбываецца іх першае знаёмства.

Так пачынаецца кінакамедыя Я. Памежыча «Новы дом», натурны здымкі якой ідуць ужо каля двух месяцаў у Прылуках. Гэта першы паспяўшы мастацкі фільм кіностудыі «Савецкая Беларусь». Ён расказвае нам аб старані і адданасці народа, што ўзяўся за аднаўленне разбуранай народнай гаспадаркі.

Ставіць фільм рэжысёр засл. дзеяч мастацтва БССР В. Корш-Саблін. Апэратар — лаўрэат Сталінскай прэміі В. Рэпапорт. Ролі капітана Івана Вяшняка выконвае двойчы лаўрэат Сталінскай прэміі В. Самойлаў, ролі старэйшай калгасі «Маладая гвардыя» — Марыю Сцяпанавіч — Л. Смірнова. У фільме заняты заслужаныя арысты РСФСР Л. Кміт, заслужаны арыст БССР Ул. Дзядзюшка, арыст К. Сарокін і другія.

Дакументы жыцця на экране

Кіно-студыя «Савецкая Беларусь» ставіць у гэтым годзе адзін мастацкі фільм «Новы дом». Асноўны від прадукцыі, якую кіно-студыя сістэматычна выпускае на экраны рэспублікі, — кіно-нарысы і кіно-часопісы. Гэты жанр кіномастацтва адгрывае немалаважную ролю ў ідэйным выхаванні народа. Агітацыйна-канкрэтным фактам—дзеясная і пераканавая. Дакумент жыцця, перанесены на экран, робіцца вобразам вялікай абагульняючай сілы. І ўсё майстэрства кіно-рабочнікаў дакументалістаў заключаецца ў правільнай інтэрпрэтацыі жыццёвага факта. Трэба ўмець прымуціць аб'екты кіноапарата правільна і ўсебакова бачыць жыццё.

У кіно-студыі ёсць ямаля вопытных творчых рабочнікаў-дакументалістаў. Імёны беларускіх кіно-апэратараў І. Вейнеровіча, М. Беровы, В. Цытрона, В. Цяслюка, С. Фрыда, У. Кітаса вядомыя былі ў Беларусі яшчэ задоўга да вайны.

За гады Айчынай вайны іх творчы вопыт павялічыўся. Сіламі параўнальна невялікага калектыва апэратараў і рэжысёраў (Ю. Стальмакоў, С. Спашноў, Н. Любошыц, І. Шульман) кіно-студыя выпускае штомесячны кіно-часопіс «Савецкая Беларусь» і зрабіла некалькі кароткаметражных дакументальных фільмаў—«Суд народа», «25 год БДТ», «Свята вызвалення», «Узбагачаная зямля», «Мінск аднаўляецца» і другія.

Найбольш удалай з іх трэба лічыць дакументальны фільм «Суд народа» — працэсе над нямецкімі вайнымі злачынцамі ў г. Мінску (рэжысёр Ю. Стальмакоў, сцэнарыяў і дыктарскі тэкст М. Садкоўкі). Аўтары фільма не задаволіліся самім фактам працэса, яны пайшлі на лінію раскрыцця яго глыбокай палітычнай сутнасці. Калі на судовым працэсе можна расказаць аб злачынствах нямецкіх фашыстаў, дык на экране іх трэба паказаць і для фільма аўтары знайшлі цэлы рад яркіх, хвалоўных кінодакументаў аб

нямецкіх злачынствах у Беларусі. Судовы абвінавачваючы акт, паказаны падсудным і сведкаў, праілюстраваны гэтымі дакументамі, набылі вялікую пераканавую сілу. Аўтары знайшлі правільныя сродкі вырашэння сваёй задачы; размяшчэнне матэрыяла па сцэнарыюму, мантаж, дыктарскі тэкст, музыка—усе кампаненты фільма былі выкарыстаны ва ўсёй сіле іх уздзеяння.

З другіх найбольш удалых работ можна згадаць адначасна кароткаметражны фільм «Узбагачаная зямля» — аб тарфяных камплексах (мантаж В. Будзіловіча і І. Вейнеровіча). Фільм у пэўнай меры адрававаны толькі калгаснаму сялянству, але ён падмае самую актуальную і надзённую праблему пасляваеннай сельскай гаспадаркі Беларусі—павышэнне ўраджайнасці. Ва ўмовах пасляваеннай Беларусі фільм «Узбагачаная зямля» выконвае ролю дзейснага агітатара за скарыстанне ў сельскай гаспадарцы вялікага багацця нашай рэспублікі—торфа.

Вось і ўсё тое найбольш выдатнае, што дала ў гэтым годзе кіно-студыя ў жанры кароткаметражных фільмаў.

Кіно-студыя мела яшчэ магчымасць зрабіць выдатны кароткаметражны фільм аб аднаўленні сталіцы нашай рэспублікі—Мінска. На жаль гэта магчымасць не скарыстана ў поўнай меры. Выпушчаны нядаўна фільм «Мінск аднаўляецца» (рэжысёр С. Спашноў) зроблены паспешліва і абьявава. Цікавая і сур'ёзная тэма адбудовы Мінска не знайшла адпаведнага ўвасоблення ў матэрыяле фільма. У карціне вялікае месца заняў паказ разбуранняў сталіцы, у той час, калі ён павінен быць невялікім, але яркім уступам да асноўнай тэмы. Сама-ж тэма адбудовы Мінска абмежавана паказам некалькіх эпизодаў закладкі новых і адбудовы разбураных будаўніц. А можна было-б паказаць цэлы рад цікавых і вялікіх па сваёму маштабу аб'ектаў адбудовы, раскрыць іх перспектыву.

Можна было-б паказаць Мінск недалёкага будучага ў плане экскурсіі па вуліцах, магістралях, плошчах і парках будучай сталіцы. У карціне, праўда, паказана некалькі праектаў асобных будынкаў, але яны адарваны адзін ад другога, не звязаны ў адзін архітэктурны ансамбль горада і пагэтума не складаюць пэўнага ўяўлення не толькі аб цэлым Мінску ў будучым, але і аб асобных яго частках.

Нельга аднесці да ўдалых фільмаў і нарыс аб 25-годдзі Дзяржаўнага Беларускага тэатра імя Янкі Купалы (рэжысёр Н. Любошыц).

У рэжысёра не было пэўнага сцэнарыява плана, які можна было-б зрабіць цікавым і арыгінальным, улічваючы спецыфіку кінематаграфіі, без актыўнага ўдзелу пісьменнікаў, драматургаў, сцэнарыстаў. Яны павінны даць для нацыянальнай кінематаграфіі высокадэбійны і высокамастацкі кіносцэнарый.

Мы павінны стварыць фільмы, якія-б прадуліва адлюстроўвалі жыццё нашага народа. Гэтыя фільмы, «жывапісныя ці пазытывы, складаюцца ў дзіўнае цэлае, што некалькімі яркімі проміямі асвятляе сучасную гісторыю новага савецкага ладу» (Анры Бурбюс).

Гэтыя фільмы, якія-б прадуліва адлюстроўвалі жыццё нашага народа. Гэтыя фільмы, «жывапісныя ці пазытывы, складаюцца ў дзіўнае цэлае, што некалькімі яркімі проміямі асвятляе сучасную гісторыю новага савецкага ладу» (Анры Бурбюс).

Нельга не сказаць некалькі слоў і аб іншых кампанентах кароткаметражных фільмаў, без якіх не можа быць поўнацэннага твору. Месяца на ўвазе дыктарскі тэкст, музычнае афармленне.

У дыктарскім тэкце пераважае абстрактная рыторыка. Замест лакалічнага трапага вызначэння таго ці іншага эпизода з экранна часам гучыць словы, якія ў лепшым выпадку растлумачваюць тое, што зразумела і без слоў. Работа над тэкстам для кіно складаная. Вельмі добра, што студыя запрашае для гэтай работы асобных беларускіх пісьменнікаў, але дрэнна, што яна не прылучае іх да асаблівасцей кінематаграфічнага тэкста.

Горш за ўсё справа з музычным афармленнем карцін. Беларускія кампазітары да гэтай удзячнай і цікавай працы, як правіла, не запрашаюцца. Музыка не пішацца, а кампануецца з выпадковага матэрыялу і таму яна не заўсёды адпавядае падзеям, што паказваюцца на экране. У лепшым выпадку музыка толькі ілюструе кадры, а не дапамагае стварыць настроі, адпаведныя іх месцу, а часам бывае так, што музыка сама па сабе, а выяўленчы матэрыял сам па сабе. Гэта асабліва можа зазначаць у карціне «Мінск аднаўляецца». На праектах будучага Мінска музыка гучыць нейтральна, ёй няма ніякай справы да таго, што паказваецца на экране.

Тэкставы і музычны афармленне фільмаў не менш важна ад усіх астатніх элементаў карціны, але ў рабоце студыі яно пакуль яшчэ не на вышыні.

Дакументальныя фільмы маюць немалаважнае значэнне ў ідэйным выхаванні народа. І таму хацелася-б бачыць іх высокакачэснымі, палымнымі, пераканавымі творамі.

М. Чаускі

ЛИТАРАТУРА і МУЗЫКА ПА РАДЫЁ

Совецкае радыёвяшчэнне стала ўсёна-родным здыткам. Радыё моцна ўвайшло ў побыт савецкіх людзей. Ленінская ідэя аб газеце без паперы і без адлегласці ператварылася ў жыццё.

Штодзённая насельніцтва Беларусі перадаецца: тры выпускі «Апошніх павадзень», якія ўключаюць рэспубліканскую, саюзную і міжнародную інфармацыю; сем перадач на агульна-палітычныя або навукова-папулярныя тэмы — сюды ўваходзяць спецыяльныя перадачы для моладзі, для насельніцтва заходніх абласцей Беларусі, а таксама выступленні перад мікрафонам дзякуючы ўсім жанам народнай гаспадаркі і культуры. Кожны дзень ідуць на радыё дзве перадачы па раздзелу літаратурна-драматычнага радыёвяшчэння; адна перадача для дзяцей старэйшага і маладшага ўзросту і сем канцэртаў.

Аб вартасцях і недахопах беларускага радыёвяшчэння можна было б больш поўна меркаваць пры агульным аналізе ўсёй тэматыкі, але ў гэтым артыкуле я абмяжоўваюся пытаннямі мастацкага радыёвяшчэння.

Рэспубліканскае радыёвяшчэнне атрымала вялікі магчымасці шматбаковай прапавядзеньня мастацкага слова ў самых рознастайных формах, міжчасам штодзённа знаёміць велізарную аўдыторыю радыёслухачоў з лепшымі прадстаўнікамі беларускай і братніх літаратур з лепшымі іх твораў.

Цяжка назваць творчы калектыў беларускага мастацтва або буйнага выканаўца, які б не выступаў перад мікрафонам. Дзякуючы выкарыстанню сродкаў гуказапісу, рэпертуар літаратурных і асабліва музычных радыёслухачоў, безумоўна, больш шырокі, чым рэпертуар тэатраў і канцэртных арганізацый. Даволі спаслацца на той факт, што толькі за шэсць месяцаў 1946 года на беларускаму радыё было дадзена 1260 канцэртаў па рознастайных праграмах, звыш 300 літаратурных і літаратурна-драматычных перадач.

Усе лепшыя спектаклі драматычнага тэатра імя Янкі Купалы, усе оперныя спектаклі тэатра оперы і балета перадаваліся па радыё поўнацю або ў выглядзе мантажаў ці фрагментаў.

Некаторыя перадачы, як, напрыклад, «Паўлінка» і літаратурна-музычныя мантажы па паэмах Янкі Купалы — «Сурган», Петруся Броўкі — «Беларусь», Максіма Танка — «Янук Сяліба» і рад іншых па просьбе радыёслухачоў паўтараліся.

У час вайны, а таксама ў першы перыяд пасля вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў была зноў аднавіць у памяці радыёслухачоў найбольш выдатныя творы беларускіх пісьменнікаў, папулярныя беларускаму класічнаму літаратуры, бо ў часы грозных выпрабаванняў народ чэрпаў духоўную сілу не толькі ў сучасным, але і ў ва ўсім, што было вялікай і высокароднага ў мінулае. І беларускі народ пачаў літаратурны і літаратурна-музычны перадачы па творах Дуніна-Марцінкевіча, Максіма Багдановіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа. Радыё таксама шырока прадставіла творчасць Кузьмы Чорнага, Змітрака Вядулі, Міхаіла Лынькова, Петруся Броўкі, Патра Глебі, Аркадзя Куляшова, Максіма Танка і другіх пісьменнікаў.

Апавяданні Кузьмы Чорнага са зборніка «Вялікае сэрца», урыўкі з яго апавесці «Скір'ёўскі лес», апавяданні Міхаіла Лынькова са зборніка «Астат», радыёкампазіцыі

па паэмах Аркадзя Куляшова «Сяг брыгады» і «Прыгоды цымбал», Петруся Броўкі «Беларусь», Максіма Танка «Янук Сяліба», а таксама тэматычныя літаратурныя канцэрты па творах нашых паэтаў ставілі сваёй мэтай паказаць духоўную веліч беларускага народа, яго сілу маральна-палітычнага адзінства.

Значнае месца займала творчасць беларускіх кампазітараў і музычных калектываў Беларусі. Па радыё гучалі такія творы беларускіх кампазітараў, як оперы Я. Цікоцкага «Алеся» і Д. Лукаса «Кастусь Каліноўскі», тры А. Багатырова, танцавальная сюіта М. Аладава, квартэты М. Аладава і Р. Пукста, скрыпачны канцэрт П. Падкавырава, вакальная сюіта Н. Сакалоўскага і рад іншых твораў.

Амаль усе беларускія кампазітары, усе майстры беларускага музычнага і вакальнага мастацтва, тэатральныя і канцэртныя калектывы выступалі з творчымі справаздачамі, канцэртамі перад радыёслухачамі. Шырока прадстаўлены па радыё раздзелы рускай класічнай і савецкай музыкі, а таксама класічная заходне-еўрапейскай музыкі. Многія оперныя паставы, музычна-літаратурныя мантажы па просьбе радыёслухачоў паўтараліся. Уважліва ў сістэму канцэртаў з глумачэннямі і канцэртаў-гутаркі.

Мастацкае радыёвяшчэнне разам з тым мае сур'ёзныя недахопы. Перш за ўсё, вельмі слаба асвятляецца новы перыяд ў жыцці савецкага народа.

Цяжка назваць больш або менш значную мастацкую радыёперадачу, якая расказала б пра героіку сацыялістычнай працы, пра тое, як ажыццяўляецца новы праграмавы план развіцця народнай гаспадаркі і культуры.

Перыяд вяртута да мірнага жыцця адлюстраваны ў літаратурным радыёвяшчэнні толькі ўрыўкамі з апавесці Усевалада Краўчанкі «Станаўленне», некалькіх главах з рамана Алеся Стаховіча «Пад мірным небам» і фрагментамі з паэмы «Сям'я» Антона Валевіча.

Вельмі мала было і зусім няма ў рэдакцыі такіх перадач, якія пабудаваны на літаратурным матэрыяле, спецыяльна напісаны для радыё. Пераважна літаратурна-драматычнае радыёвяшчэнне будзецца або на падрыхтаваным для друку, або аўдыялікаваным ужо матэрыяле.

Міхаіл Іванавіч Калінін у гутарцы з карэспандэнтам «Известий» і Усесаюзнага Радыёкамітэта ўказаў на неабходнасць захавання пэўных асаблівасцей у матэрыяле, якія разлічаны для радыёслухачоў. «Калі слухач, — кажа ён, — ад гучання кожнага слова, ад таго, як яно ўспрымаецца на слых. Калі пры чытанні ролю іграе зрокавае ўспрыманне, дык пры слуханні вырашае поспех слухавое ўспрыманне, гучанне таго, што перадаецца. Справа ў тым, што далёка не заўсёды адно і тую-ж думку можна аднолькава эфектыўна выразіць для чытання і для слухання. Вельмі часта для слухання гэта трэба зрабіць зусім інакш, чым для чытання».

Вось гэтая асаблівасць у практыцы радыёвяшчэння далёка не заўсёды ўлічваецца.

І наогул да гэтага часу выключна бедна прадстаўлены ў беларускай літаратуры так званы «рамазоўны» жанр — кароткае апавяданне, мастацкі нарыс, скетч, байка, фельетон.

Радыёслухачы маюць права спадзявацца, што пісьменнікі прымуць непасрэдным ўдзел у стварэнні перадач, што адпавядаюць духоўным запатрабаванням савецкіх людзей.

Савецкія пісьменнікі заўсёды высока цанілі работу на радыё і для радыё. Аляксей Нікалавіч Талстой гаварыў: «Радыё — гэта справа святая, яно — для ўсяго народа».

Янка Купала ставіўся да свайго ўдзелу ў рабоце радыё з пачуццём вялікай адказнасці. Ён сам удзельнічаў у падборцы вершаў і спецыяльна пісаў для радыё перадачы. Калі для партызан і насельніцтва акупіраванай у той час Беларусі быў упершыню перададзены яго верш «Беларускім партызанам», ён з захапленнем сказаў: «Гэта яшчэ многа тысяч нашых газет і лістовак, якія скінуцца на галовы гітлераўскіх людзяў». Пасля выступлення па радыё з заклікам да беларускага народа Янка Купала сказаў: «На зло фашысцкім вылюдкам пагутарыў са сваімі землякамі», — і пасля кароткай паузы дадаў: «Словы, сказаныя па радыё, мінавалі сотні кілометраў, пройдуць праз лінію фронту і дойдуч да сямідзесяці нашых людзей».

Сур'ёзныя недахопы мы маем і ў дзіцячым літаратурным радыёвяшчэнні. Дзеці — самыя актыўныя нашы радыёслухачы — пасля вызвалення рэспублікі з радасцю слухалі творы Янкі Маўра.

Аднак, нашы дзеці ад нас чакаюць новых перадач.

На канферэнцыях мадэльнік і юнак радыёслухачоў мы выслухалі вельмі шмат дораў за выключнаю беднасцю дзіцячай тэматыкі. І сапраўды, дзеці бачылі танкі і самалёты, жыўць сярод машын, у эпоху вялікай будоўлі, жыўць рамантыкай навуцы і тэхнікі, рамантыкай падарожжаў, у эпоху вялікага пераўтварэння прыроды і хочучь аб усім гэтым паслухаць не ў выглядзе сухіх лічбаў і фактаў, а ў выглядзе цікавых мастацкіх твораў.

Янка Маўр спецыяльна для радыё напісаў радыёкампазіцыю «Шудоўнае падарожжа». Але ці не занадта гэта мала? Новыя цікавыя яго апавяданні «Максімка», «Яно», «Дзве праўды», «Завошта» гавораць пра лёс дзяцей, але яны разлічаны на дарослага чытача.

У Міхаіла Лынькова ёсць апавяданні «Пацалунак», «Дзіцячы башмачок», «Васількі», «Недапетныя песні». Яны вельмі праймаюць гавораць аб дзецях, але зноў такі разлічаны на дарослых.

Беларускае дзіцячае мастацкае радыёвяшчэнне да гэтага часу будзецца пераважна на народнай казцы і на класічнай дзіцячай літаратуры, пры поўнай адсутнасці сучаснага матэрыялу. Гэта сур'ёзны недахоп у нашай рабоце.

Гаворачы аб мастацкім радыёвяшчэнні, нельга не закрануць пытанне аб выканаўцах, бо ад іх залежыць канчатковы лёс перадачы.

У Беларусі складалася даволі сталая група артыстаў, якія сістэматычна ўдзельнічаюць у рабоце на радыё. Але шмат хто з іх да гэтага часу не маюць свайго ўлюбенага рэпертуара і працуюць пераважна на матэрыялах, падрыхтаваных літаратурнай рэдакцыяй.

У дзень юбілея драматычнага тэатра імя Янкі Купалы ўзнікла думка аб арганізацыі выступленняў па радыё майстроў драматычнага мастацтва са сваімі творчымі канцэртамі. Але думачы аб сальных літаратурных канцэртах не суджана было здзяйснення.

Ёсць, на жаль, і такія факты, калі з прычыны дрэннага чытання да непазнавальнасці нявечыцца літаратурны матэрыял. Часта па віне літаратурных рэдактароў і рэжысёра Радыёкамітэта акторы не атрымліваюць неабходнага часу для падрыхтоўкі работ над матэрыялам, або ім даручаюць перадачы не ў адпаведнасці з іх амплуа. Падрыхтаваны нумары не заўсёды правяраюцца на рэпетыцыях, не праслухоўваюцца папярэдне на мікрафоне.

Заслужаная артыстка БССР С. Станюта дамаглася пэўнага кантакта са слухачамі і спецыялізуецца ў большасці выпадках на гераічным і лірычным матэрыяле.

Але калі ёй даручылі чытаць беларускія народныя казкі, дык яны трагучай даволі бледна.

Між тым, народныя казкі, асабліва гумарыстычныя апавяданні і казкі для дзяцей, добра чытаюць народная артыстка БССР Л. Рэжэйка, народныя артысты Г. Глебаў і Г. Грыгоніс.

Асноўным і самым сур'ёзным недахопам музычнага радыёвяшчэння з'яўляецца абмежаванасць рэпертуара. Рэдакцыя музычнага радыёвяшчэння не праводзіць цвёрда рэпертуарнай палітыкі. Многія майстры беларускага вакальнага мастацтва дзесяткі год выступаюць па радыё з тымі-ж самымі твораў.

Выканаўцы і нават музычныя калектывы слаба папулярныя ў беларускаму пэрсоналі. Такія калектывы, як хор ансамбля песні і пляскі Белдзяржфілармоніі пад кіраўніцтвам Рыгора Шырма, сур'ёзна працуюць над беларускім рэпертуарам, але абмяжоўвае яго пакуль пераважна народнай беларускай песняй, якая адлюстроўвае мінулае. Дрэнна абстаць справа з сучаснай беларускай песняй і ў хоры Радыёкамітэта.

Тут зноў такі шкідзіць справе адсутнасць сур'ёзнага дзелавога кантакта з Саюзам савецкіх кампазітараў Беларусі.

Цяпер у партфелі Саюза савецкіх кампазітараў БССР налічваецца 80 напісаных твораў, якія яшчэ не выконваліся ні на канцэртных пляцоўках, ні па радыё. Але ці можна назваць новымі твораў 23 апрацоўкі вядомых беларускіх народных песень і нават усе астатнія, якія пераважна закрываюць тэмы вайны?

Адначасова з апрацоўкамі народнай беларускай песні, якім кампазітары ўдзельнічаюць пэўную ўвагу, нам патрэбны новыя жыццёва-рэальныя песні і музыка аб пафасе мірнай працы, аб пафасе новага жыцця ў мірных умовах.

Вельмі значна аўдыторыя радыёслухачоў чакае новых твораў літаратуры і мастацтва, твораў, якія адлюстроўваюць грандыёзныя справы нашага народа.

Пастаўлены ў пастанове ЦК ВКП(б) аб часопісах «Звязда» і «Ленінград» задачы датычна ўсёй ідэалагічнай работы.

Большэўцкая партыя ўказала нам шлях, як ліквідаваць нашы недахопы, як дабіцца далейшага ўздыму ідэалагічнай работы.

ФІЛАРМОНІЯ і ЭСТРАДА НЕ ВЫКОНВАЮЦЬ ТВОРАў БЕЛАРУСКІХ КАМПАЗІТАРАў

У перадавым артыкуле часопіса «Большэўцы» № 9 гаворыцца: «Савецкае мастацтва заклікае знаходзіць у сучасным савецкім чалавеку ўсё тое новае, што складаецца, ісеучы ў сабе будучае свайго развіцця». Гэта ў поўнай меры стасуецца і да творчасці савецкіх кампазітараў. Перад беларускімі кампазітарамі стаяць важнейшыя задачы па стварэнню музычных твораў у плане шырокай ідэйна-мастацкай абгульненняў твораў, якія адлюстроўвалі-б не толькі сучасную рэчаіснасць, але былі-б накіраваны ў будучыню.

Патрэба сказаць, што кампазітары свайго творчай работай унеслі шмат каштоўнага ў скарбніцу беларускага музычнага мастацтва. Так, напрыклад, кампазітар А. Багатыроў напісаў два буйныя музычныя творы: кантату «Партызанам» на словы Я. Купалы для хора, салістаў і сімфанічнага аркестра і «Ленінградцы» на словы Д. Дамбула. Кампазітар Я. Цікоцкі напісаў оперу «Алеся» (лібрэта П. Броўкі) пра барацьбу партызан у тылу нямецкіх захопнікаў. Кампазітар М. Аладаў напісаў балоды «У суровыя» і «Ленінградцы» на словы Д. Дамбула. Кампазітар Я. Цікоцкі напісаў оперу «Алеся» (лібрэта П. Броўкі) пра барацьбу партызан у тылу нямецкіх захопнікаў. Кампазітар М. Аладаў напісаў балоды «У суровыя» і «Ленінградцы» на словы Д. Дамбула. Кампазітар Я. Цікоцкі напісаў оперу «Алеся» (лібрэта П. Броўкі) пра барацьбу партызан у тылу нямецкіх захопнікаў.

Аднак, неабходна сказаць, што, за малым выключэннем, гэтыя музычныя творы зусім невядомы савецкаму слухачу. Паспрабуем вытлумачыць прычыны гэтага.

Нашы рэспубліканскія канцэртныя арганізацыі Белдзяржфілармоніі, Белдзяржэстрады і г. д. зусім занадта пытанні папулярнасці творчасці беларускіх кампазітараў. Белдзяржфілармонія, якая мае ў сваім складзе сімфанічны аркестр, хор і аркестр народных інструментаў, не аддае належнай увагі хутчэйшаму аднаўленню здзяйсненні пералічаных калектываў.

Па віне кіраўніцтва Белдзяржфілармоніі не застаецца на рабоце ў нашай рэспубліцы таленавіты дырыжор К. Сімеонаў, які з'яўляў першае месца на аглядзе маладых дырыжораў, што нядаўна адбыўся ў Ленінградзе.

Не закончана ў камплектаванне сімфанічнага аркестра. Па сутнасці, у сталіцы рэспублікі ёсць адзін сімфанічны аркестр, які працуе з вялікай перагрухай, выконваючы план работы тэатра оперы і балета, драматычнага тэатра імя Янкі Купалы, Філармоніі і Радыёкамітэта.

Канцэртны сезон мінулага года быў адначасова невялікай колькасцю канцэртаў Белдзяржфілармоніі. У праграмах гэтых канцэртаў вельмі невялікае месца аддавалася твораў беларускіх кампазітараў.

Аб заганым стылі работы Белдзяржэстрады некалькі разоў пісалася ў нашай прэсе.

Маючы сярод артыстаў пасрэдных выканаўцаў, кіраўнікі Белдзяржэстрады нічога не робяць для таго, каб запрасіць кваліфікаваныя сілы. Нядаўна праведзе-

ны рэспубліканскі агляд выканаўцаў паказваў сапраўдны твар Белдзяржэстрады. У аглядзе прымалі ўдзел усяго 10-13 чалавек. Адабраны з гэтай колькасці на Усесаюзнае агляд у Маскве два выканаўцы (Байрашэўскі і Плоткін) аказаліся не на вышнім выканаўчага майстэрства.

У рэпертуары выканаўцаў няма беларускіх твораў (размоўны жанр, музыка, песня). Сувяз з беларускімі творчымі работнікамі адсутнічае зусім, дзякуючы даўнім адносінам з боку дырэктара Белдзяржэстрады т. Аркадзя і дырэктара Белдзяржфілармоніі т. Прагіна, якія абмяжова стаяцца да творчых кадраў, і, мабыць, лічачь творы беларускіх кампазітараў «недастаткова каштоўнымі». Найбольшая і наймацнейшая сувяз існуе ў кампазітараў з Дзяржаўным ансамблем песні і танца пад кіраўніцтвам Р. Шырма.

Гэты выдатны знаўца і збірльнік беларускага песеннага фальклора з вялікай увагай і любоўцю стаяцца да твораў нашых кампазітараў, прапагандуючы і папулярныя народную песню ў апрацоўцы беларускіх кампазітараў.

Нядрэна ажыццяўляецца таксама творчая сувязь кампазітараў з аркестрам народных інструментаў, дзе кіраўнікі (Жыновіч і Самсонаў) выяўляюць жывую цікавасць да беларускай музыкі і садзейнічаюць выкананню твораў кампазітараў Беларусі.

Мастацкія-ж кіраўнікі Белдзяржфілармоніі (Я. Цікоцкі і І. Нісенвіч), складаючы нерэальныя планы, недастаткова забяспечваюць папулярнасці беларускай музыкі.

Нашы некаторыя кваліфікаваныя выканаўцы адмоўна стаяцца да вакальных беларускіх твораў. Трэба сказаць, што ў некаторых артыстаў-салістаў зусім адсутнічае беларускі рэпертуар, які відзць, з той прычыны, што яны «ультра-суровыя» стаяцца да твораў нашых кампазітараў, падкрэсліваючы гэтым самым толькі свой сабысты густ.

Сапраўды добрыя адносіны да папулярнасці вакальных беларускіх твораў ёсць у лічаных выканаўцаў. З іх неабходна адзначыць Р. Млодзю, у рэпертуары якой можна знайсці вакальныя творы амаль усіх кампазітараў Беларусі.

Выканаўчыя факультэты Белдзяржэстрады вельмі мала выкарыстоўваюць творы нашых кампазітараў. У вакальных класах зусім адсутнічае беларуская песня, за выключэннем толькі класа А. Патрова, які свайм уключэннем у некаторай меры даручае выкананне беларускіх песень.

Рэспубліканскі Дом народнай творчасці мае шчыльны кантакт з кампазітарамі. І ў выніку — канцэртныя праграмы самадзейных калектываў насычаны беларускай музыкай.

Беларуская народная песня і музычныя творы нашых кампазітараў патрабуюць любюбных адносін з боку канцэртных арганізацый. Трэба змагацца супроць аднаплення толькі пэўнымі музычнымі жанрамі. Трэба памятаць, што толькі пры належных умовах вырашэнне пытанняў прапаганды і папулярнасці беларускай музыкі ўвогуле ў сваё нармальнае рэчышча.

Кампазітар Р. ПУКСТ.

У ЛИТАРАТУРНАЙ ФІЛІ МАГІЛЕВА

Літаратурная філія Магілева рэгулярна праводзіць у горадзе літаратурныя «чацверы». За апошні час на «чацверы» былі заслушаны даклады на тэмы: «Любоў да Радзімы ў творчасці Маякоўскага», «Мова і стыль Тургенева»; абмеркаваны вершы пачынаючых паэтаў Д. Сясева, М. Красінскай, А. Лысіна, О. Гульцова, апавяданні А. Суслана, В. Мазіліна і інш. Творы пачынаючых аўтараў, якія атрымалі ста-

ноўчую азнку на «чацверы», надрукаваны ў літаратурнай старонцы абласной газеты.

У гэтым месяцы адбудзецца літаратурны вечар, прысвечаны творчасці Якуба Коласа. Доклад аб жыцці і дзейнасці народнага паэта Беларусі зробіць выкладчык педінстытута тав. М. Пятровіч. Артысты абласнога тэатра выканаюць асобныя творы Якуба Коласа.

ПОШУКІ ЗАПАВЕТНАГА СЛОВА

«Поўдзень» — другі пасля «Гартавання» зборнік вершаў Васіля Віткі. Паэта халяло тэмы сучаснасці, і ён шукае тое запаветнае слова, якое выявіла-б бурны падзеі нашай эпохі, расказала-б пра вялікія справы савецкіх людзей.

Я слова запаветнага шукаў. Яно здавалася мне патэямным промнем, Які асвятляе мора глыбіню, І неба высь, і вырас тое пазы, Што не напісана яшчэ, але даўно Збраецца, як хмара, па дажджынцы І толькі ждзё ўладарнае маланкі, Каб на зямлю сасмагуло праціцца.

(«Поўдзень») У цяжкай дні нямецкай навалы, калі Беларусь часова паланілі чужынцы, Васіль Вітка, выказваючы думкі сваіх сучаснікаў, пісаў у вершы «Пераправа»:

Я з крамяна адвечнага, жывога, З думкі мне выкарась такое слова Трэба, Каб асвятля ў Беларусь дарогу І хоць палоску матчынага неба.

Гэта — шырака споведзь паэта. Настойлівае пошукі дзейнага пазычнага слова абумовілі сабою дыпазон паэзіі В. Віткі — ад лірычных вершаў, прасякнутых грамадзянскімі матывамі, да абгуленых вершаў, у якіх жадзі асабістаўца як найпачынае імкненне чалавека да творчай радаснай працы, што ўвасабляе сабою любоў да Радзімы і народа. Жывое слова паэзіі ўвасабляецца В. Віткам як дзейная сіла, прызначэнне якой суцішаць пакуты ў часы нягод, гартавачь волю чалавека да барацьбы і нахатыня на працу ў мірны час.

Лірычны герой Віткі ўяўляецца, як прынцы, спіллы чалавек нашага часу. У дзіцястве ён зазнаў горкую долю «лішняга роту» ў хаце, цяжкі лёс вясковага

*) Васіль Вітка — «Поўдзень». Дзяржаўнае Выдавецтва БССР. Мінск, 1946 г.

пастушка («Маленства», «На выгодзе»). У маленстве, жодне прыпадае на прыздзены Кастрычніка, жыццё не пеціцца яго, і тым больш цяпер радасна яму ўсведамляць сябе гаспадаром свае зямлі.

Наогул пэўныя любіць ставіць свайго героя на мяжу юнацтва і сталасці, даць яму магчымасць паглядзець на свет дзіцячымі вачыма, што выяўляе яго чалавечыя рысы. Гэтыя рысы ў натуры лірычнага героя робяць яго шчырым і непасрэдным.

Тэма Радзімы, якой вялікую ўвагу аддае пэўны ў сваіх вершах, выяўляецца пераважна ў двух плахах: праз любоў да правядыра, народа, родных краявідаў і праз радасць творчай працы, праз гатоўнасць на самахварныя падзвігі ў імя шчасця і спакою Радзімы.

Звыклі прыём — вырашаць тэму бацькаўшчыны праз паказ родных пейзажаў, аблюбованых з дзяцінства дзур — алейшым, якая сімвалізуе сабою Случчыну, магутнага віза, напрыканцы сядла, які памяты тым, гаворыць пэўны, што «з яго вяршальны я першы раз угледзеў свет да краю небасхіла» — носьці ў В. Віткі характар лірычных рэмінісцэнцый.

Калі чалавек характар загартоваецца ў працы на карысць Радзімы, дык для яго не страшныя ніякія выпрабаванні і нягоды. Успамінаючы свае кавальскія практыкаванні пад кіраўніцтвам элтанга і ругнага каваля Валаддыма, віткаўскі герой з горадасцю гаворыць:

Цяпер настаўнік у мяне другі — Суровы майстра гартавання, Вярэ ён смела сэрца ў абуці І грэе на агні выпрабавання. Да белага напаліць. Малатком Пастукае, напавіць і ў волю, І зноў іду вясёлым юнаком Я праз усе жыццёвыя нягоды.

(«Гартаванне».)

Вялікую ўвагу тэме бацькаўшчыны аддае пэўны ў гады Айчынай вайны, калі гэтая тэма набыла асабліва актуальны характар. Тэму зведлаў радасць творчай працы і шчасце жыцця пад небам савецкай бацькаўшчыны («Хіба-ж ёсць на свеце шчасце лепшае, як пад небам бацькаўшчыны жывіць!»), той і ў вайне, самай крывавай і жорсткай, неперажываючы, — такая асноўная думка вершаў В. Віткі гэтай перыяду.

Вайна патрабавала ад савецкага народа вялікай ахвярнасці і мужнасці. Думка аб тым, што шлях дадому ў вайне ляжыць праз горкія выпрабаванні, пакуты і доўгія гады росцін з сям'ёй, выказваецца ў вершы «Бацька». Да мастацкага сіверджання гэтай думкі пэўны ідзе праз успрыманне вайны ваіўнымі вачыма дзіцяці, якое не разумее, чаму заплакала маці, калі ўбачыла на парозе хаты бацьку з паходнай кайстрай пеханіца, чаму рэптант паказаліся слёзы на суровых бацькавых вейках.

Таму няўчыям было малому, Што мо' цяжэй за ўсё на свеце Пранесці праз вайну дадому. У паходнай кайстры шчасце дзецям. Мы назвалі лепшыя вершы са зборніка «Гартаванне». Але адначас

Глыбей адлюстроўваць рэчаіснасць

Асноўная задача савецкага жывапісца — стварыць глыбокі вобраз чалавека эпохі социалізму. Савецкаму мастацтву патрэбны прайздвільны, прасякнутыя пачуццём рэвалюцыйнай романтикі, вобразы савецкіх людзей.

У якой меры вырашэння гэтай задачы ў тварах, прадстаўленых на ўсебеларускай мастацкай выставі, адчыненай у карнізнай галерэі? Трэба шчыра сказаць, што яна далёка не вырашана.

Карціны мастакоў У. Сухаверхава, Г. Бржэўскага, К. Касмачоў і іншых адлюстроўваюць гістарычныя эпізоды Вялікай Айчыннай вайны. У карцінах паказваюцца радыяны і безымяныя ўдзельнікі вялікіх падзей: байцы, партызаны, геранічныя савецкія людзі. Аднак дзеючыя асобы ўводзяцца мастаком часта выпадкова і неабдуманна. Атрымоўваюцца ўражанне, што ўсе персанажы пісаны з аднаго натуршчыка, што мае, напрыклад, месца ў кампазіцыі У. Сухаверхава «Сустрэча з Чырвонай Арміяй».

Мастак павярхоўна падыходзіць да раскрыцця вобраза сучаснага чалавека. Тыпаж яго карціны схематычны. Падобны адзін на адзін твары ў групе праядзяга плана, дзе намалюваны два байцы і партызан. Адсутнічае індывідуальная характарыстыка ў групе байцоў.

У прыёме высоцаюцца на пярэдні план групы з трох чалавек ёсць элемент ілюкатарнай умоўнасці. Наогул, у карціне У. Сухаверхава адсутнічае глыбіня вобраза. Мастаку неабходна было больш увагі аддаць характару персанажаў.

Захоўваючы агульны характар падзей, мастак не павінен забывацца на індывідуальнае. У гэтых адносінах павучальнымі з'яўляюцца кампазіцыі ўсіх вялікіх рускіх майстроў.

Але гэтая бракуе ў карціне Г. Бржэўскага «Прыруч». Найбольш удалым з'яўляецца вобраз камандзіра. Удзельнікі падзей мала індывідуалізаваны. Акцыя таго, хіба кампазіцыя з'яўляецца прамеравай пазіцыяй, некалькі тэатральны пафос. Фігура байца, які паказвае рукой уперал, мала пераканальна. Каларыт карціны аднастайны, мастак ні на чым не робіць акцэнта.

У кампазіцыі «Пераправа» мастак П. Гаўрыленка перадаў тыповы вобраз у гэтых умовах. Людзі тут непарывна звязаны з роднай прыродай. Мастак здолеў перадаць агульны настрой таго, што робіцца навакол. Але і тут таксама адсутнічае глыбокая індывідуальная характарыстыка.

Выраза перададзена пачуццём разгубленасці з'яўляюцца вобразы. Вырашэнне тэм артыянальнае і пераканальнае. Недахопам карціны з'яўляецца беднасць фарбаў і цяжкаватасць задняга плана ў пейзажах.

На карціне К. Касмачоў «Звянацкі» паказана, як раптоўна захапілі воіны Чырвонай Арміі логана немцаў. Касмачоў

карыстаецца падкрэсленай экспрэсіяй пры характарыстыцы персанажаў. Твары ў немцаў па сутнасці не бачны. Толькі гэты разгубленасці перадаюць настрой, унутраны стан ворагаў. Мастак паказвае асуджанасць ворагаў, які скарочаны Чырвонай Арміяй, і несапраўднасць сілу нашых воінаў. Цэнтрам кампазіцыі з'яўляецца велікая фігура чырвонаармейца. У дадзеным выпадку К. Касмачоў не павінен быў абмяжоўвацца адной толькі паставой. Мастаку трэба было стварыць моцны, валавы вобраз воіна Чырвонай Арміі, сына геранічнага народа. З гэтай задачай К. Касмачоў не справіўся. Твар чырвонаармейца невыразны. Ды і ўвогуле карціна яшчэ далёка ад завяршэння. Мастаку трэба было больш працаваць над формай, рысункам. Узнятая рука немца, які схіліўся, наогул дрэнна нарысавана.

А. Шыбіў у карціне «Вярнуліся» паказваў сам'ю, якая вярнулася на родную зямлю. Аднак група прасякнута пачуццём адзіноцтва і бесперспектыўнасці. Каларыт перацярплены. Настрой адраджэння не перададзены. Мастак не павінен абмяжоўвацца пасіўнай фіксацыяй рэчаіснасці, а твора асэнсоўваць яе. Толькі пры гэтай умове ён можа накіраваць думку гледача на правільнаму рэчышчы.

На выставі прадстаўлена таксама карціна Я. Касоўскага «Вызваленне з няволі». У кожным мастацкім творы колер служыць для раскрыцця зместу твору. Гэтым патрабаванню не адпавядае карціна Я. Касоўскага. Зусім не апраўданы прамераны мяняны фарбы, ужытыя мастаком пры паказе падзей, якія тут адбываюцца. Калі глядзіш на карціну, перш за ўсё ўспрымаецца блакітнае неба і жоўва-выя дахі дамоў.

Людзі ў карціне Касоўскага здаюцца даданымі кампанентамі. Мастак паказвае момант вызвалення людзей з няволі, але не перадае пры гэтым пачуццё радасці вызвалення.

Я. Касоўскі валодае дадзенымі сапраўднага жывапісца, аб чым сведчаць яго пейзажы і напюрморты. У пейзажах «Вечар на моры», «На пляжы», «Апошні прывен», «Шэры дзень» Я. Касоўскі змеіла знаходзіць своеасаблівае і гармонічнае вырашэнне для кожнага матыва. Яго напюрморты «Кнігі», «Яблыкі», «Мак» вызначаюцца адзінастайнасцю і вільняюцца. Карціны «Марскі пляж», «Дворык», «Мора каля Хосты» і другія влучаюцца сваёй жыццёва-радаснасцю і сілай колеру. Ціна і невыразнасць каларыта не мяняе месца ў жывапісе В. Цірко. Пейзаж «Паводка ў Мінску» добра перадае характар гораду. Трэба толькі мастаку з большай увагай паставіцца да паказу чалавека ў пейзажах. Гэта ўдзіма якасць яго работ. У «Рыбачым прычале» вобразы людзей вырашаны павярхоўна. Чалавек, калі ён падаецца ў пейзажы, павінен быць паказаны не як пасіўны стафаж, а як актыўны творца.

У пейзажах У. Кудрэвіча «Па дарогах вайны» чалавек адсутнічае. Але мастак здолеў прастымі сродкамі перадаць адчуванне таго, што людзі ішлі па гэтай дарозе, тут быў разбіты вораг, па гэтай зямлі прайшлі воіны Чырвонай Арміі.

Завяршэнню, умелым перадаць настрой адраджэння пейзажы М. Беляніцкага «Масціца», «Восень», «У лес».

Добра скампанаваны пейзаж П. Гаўрыленкі «Балота». У пейзажах «У сонечны дзень» П. Гаўрыленку ўдалося перадаць настрой гарачага дня. У пейзажы яго «Вясна» агонельныя дрэвы пярэдняга плана паддзены суха, графічна.

Пейзажы А. Шыбіўа «Від на Пляч Воль», «Адвечоркам», «Бярозкі» пазбавлены настрою. У гэтых пейзажах мае месца аднастайнасць фактуры. Мастак не ўлічвае светасілы колеру, таго, што ў жывапісе называюць «валерага». Таму праблема перадавання перспектывы ў пейзажах А. Шыбіўа не вырашана. Найбольш удалым з'яўляецца пейзаж «Паводка». Тут мастак перадаў дынаміку, узбуджанасць у прыродзе, уласцівыя рэалізмы. На жаль, у групе дрэў з правага боку цяжка пазнаць, дзе канчаюцца дрэвы і дзе пачынаецца аднострэанне іх у вадзе.

Жывасцю адназначна «Партрэт жонкі» работы А. Шыбіўа. Трапна звязана фігура з фонам змовагі пейзажа.

Мастак Я. Ціхановіч. Партрэт скульптара А. Глебава. Фота-рэпрадукцыя Г. Бугаенкі.

У творчасці М. Тарасікава мае месца некалькі ўмоўнасцяў у трактоўцы наваколій рэчаіснасці. Найбольш удалай з яго работ, прадстаўленых на выставі, з'яўляецца «Інтэр'ер».

Акаварэлі Н. Галоўчанкі «Любіліва», «Станавіцца Завоцкая», «Наюрморты», «Натуршчык» лісьменныя, але сучасныя і аднастайныя ў прыёме. Партрэтны характарыстыкі Н. Галоўчанкі некалькі абшчарыты і мала псіхалагічныя.

На выставі прадстаўлены «Партрэт Каландадзе-Разуваевы» работы В. Волака. У твары мастаку ўдалося перадаць эмацыянальны рыс партрэйраемай. У партрэце дасканала вылісаны ўсе дэталі, фальбон сукенкі, але ўсё гэта, на жаль, не агарманіравана ў адно жывапіснае цэлае. Старанна напісаны дыван, блакітная сукенка мадэлі і белы капляшюк і твар — усё глядзіцца асобна, а як вядома, неабходна якасцю поўназначнага твору жывапісу з'яўляецца цэласнасць успрымання.

Цэнры і экспрэсіўны «Партрэт скульптара Глебава» работы Я. Ціхановіча. Гэта, безумоўна, дасягненне мастака. На жаль, у другой рабоце — «Партрэт мастака Гусева» Я. Ціхановіч не здолеў стварыць адно жывапіснае цэлае твар, фон і адзенне.

«Партрэт дзяўчынкі» З. Паўлюскага вызначаецца цэпльняй. Праўда, ёсць хібы ў рысунку, але цэпльня тону, у якіх вытрыманні ўвесь партрэт, агарманіраваны надрэзна.

Скульптар А. Бембель у праекце помніка К. Заслонову стварыў валавы вобраз народнага героя. Фігура добра звязан з «Педэсталам, які нагадвае скалу. Праект помніка Георгію Скарыне работы А. Глебава і Я. Заборскага вызначаецца манументальнасцю і велічнасцю.

М. Гусеў у «Партрэце дачкі» не аддзяляе асноўнага ад другараднага. З аднолькавай стараннасцю зроблены і твар дзяўчынкі, і спінка крэсла, на якім яна сядзіць, так што гэтая спінка успрымаецца нават бліжэй, чым твар. Мастак цалкам знаходзіцца за ўладзе натуры, што, як вядома, называецца ў жывапісе натуралізмам.

Удзельнікам з'яўляюцца групы партрэт М. Гусева «Штаб Мінскага партызанскага злучэння». Група кіраўнікоў партызанскага руху паказана ў аднастайных пазіцыях з нерухомымі поглядамі, накіраванымі ў адно кропку. Поглядная абнакравасць пры трактоўцы геранічных вобразаў савецкіх людзей па меншай меры недапушчальна.

Мастакам, які ствараюць карціны з жонкай нашай геранічнай Радзімы, патрэбна адкінуць абшчарнасць, пасіўнасць, ні ў якім разе не забывацца на тое, што сацыялістычны рэалізм нельга ўявіць без рэвалюцыйнай романтикі.

Неабходна далейшая работа мастакоў над павышэннем пісьменнасці рысунку і культуры колеру. Адзінае формы і месцы таксама адна з неабходных умоў мастацтва сацыялістычнага рэалізма.

Ф. ЛЕЙТМАН.

НАПЯРЭДАДНІ 40-ГАДОВАГА ЮБІЛЕЯ ТВОРЧАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ЯКУБА КОЛАСА

У верасні гэтага года спяўняецца 40 год творчай дзейнасці народнага паэта Беларусі лаўрэата Сталінскай прэміі Якуба Коласа. Гэта дата будзе шырока адзначана працоўнай нашай рэспублікай. Для падрыхтоўкі і правядзення юбілея створана ўрадавая камісія.

Адбылося першае паседжанне камісіі. Вырашана выдаць поўны збор твораў Якуба Коласа, прасвецці ў вышэйшых навучальных установах навуковыя сесіі, а ў школах — літаратурныя вечары, прысвечаныя жонкай і творчасці паэта. У бібліятэках арганізуюцца выставы літаратуры, а на прадрывах і ў калгасах — гутаркі.

(БЕЛТА).

Нарада ў Кіраўніцтве па справах мастацтва

Гэтымі днямі ў Кіраўніцтве па справах мастацтва пры Совеце Міністраў Беларускай ССР адбылася вытворчая нарада па абмеркаванні перадавых артыкулаў газет «Звязда» ад 30 жніўня і «Літаратура і Мастацтва» ад 28 жніўня.

У абмеркаванні прынялі ўдзел намеснік начальніка Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР З. Саргеева, начальнік тэатральнага аддзела У. Няфэд, начальнік Галоўрэпартажа БССР А. Астрошчанка, дырэктар рэспубліканскага Дома народнай творчасці Л. Ярмоліна і інш.

Выступаючы прызналі правільнасць прыведзеных у перадавых артыкулах фактаў. Яны зазначылі, што Кіраўніцтва не можа абмежавацца толькі канстатацыяй і забаронай паставак шkodных спевакляў, яно ў першую чаргу павіна паветкі шырока расфурмаваць работу вакол паставак ЦК ВКП(б), якая стасуецца да рэпертуара ўсіх драматычных тэатраў Беларусі.

Але дзіўна было тое, што амаль ніхто з прамоўцаў не раскрыў асноўных прычын, якія значна перашкаджаюць працы.

Самадзейнасць Луніншчыны

Народны хор Лунінскага раёна, якім кіруе Ксеяя Бесан, дзейна рыхтуецца да агляду мастацкай самадзейнасці. Хор існуе з 1939 года і мае ў сваім складзе 30 чалавек. Перша запявала яго — Ксеяя Бесан арганізавала хор адразу ж пасля ўз'яднання заходніх абласцей Беларусі з усходнімі.

Хор заваяваў вялікі аўтарытэт. На раённы і абласны агляды народнай творчасці ён заняў першае месца і другое месца — на рэспубліканскім аглядзе, пасля хора Лапацінай, Рэчыцкага раёна, Гомельскай абласці. У рэпертуары хора цяпер да 200 рускіх, беларускіх, украінскіх і польскіх песень. Сярод іх — вылучаюцца песні «Прывітанне Маскве», «Песня пра Сталіна», старадаўняя звычайная песня «Тройца», «Па-над рэчкаю», «Між крутых берагоў», «Рэчанька», украінская народная песня «Ой, хмелю, мой хмелю» і іншыя.

Цяпер харысты рыхтуюцца да ўсебеларускага агляду мастацкай самадзейнасці.

У сяле Луціна, на адлегласці 12 кілометраў ад Луціна, жыве вядомае Беларускае казачніцкае Соф'я Іванаўна Сацкевіч. У маі 1946 года казачніца была накіравана ў Маскву на ўсеагульны аглед казачніцкай Камітэт па справах мастацтва пры Совеце Міністраў ССР вынес казачніцы падзяку за народныя казкі і беларускія народныя песні. Яе творы былі запісаны работнікамі кафедр філагіі Маскоўскага Дзяржаўнага ўніверсітэта і на грамзапіс у фальклорным кабінете Маскоўскай Дзяржаўнай кансерваторыі.

Цяпер казачніца рыхтуе новыя казкі, якія яна расказвае на бліжэйшым аглядзе народнай творчасці.

Лунінецкі раён багаты талентамі з народа. Тут працуюць мастакі-самавучкі, работы якіх былі выстаўлены ў Пінскім Доме народнай творчасці. Есць у раёне спевакі і танцоры.

Вызначаецца хор вёскі Кажан (Гарадоцкі сельсавет) пад кіраўніцтвам І. Маркевіч, сялянскі хор (Дзятлаўскі сельсавет) пад кіраўніцтвам Ганны Смольскай, драматычны гурток школы Гаўрыльшчынскага сельскага савета пад кіраўніцтвам А. Літчына.

Р. МЕЛЕХ.

ЧЫТАЧ ЧАКАЕ НОВЫХ КНІГ

Перад савецкай літаратурай у новай сталінскай пяцігодцы стаяць выключныя па сваёй важнасці задачы. Мастацкая літаратура павіна дапамагчы фармаваць светлагляд людзей, «што рыхтуюцца ўступіць у камуністычнае грамадства. Імяна цяпер, калі ўжо гэтая задача паўстала перад савецкім народам, як задача непасрэдна практычная, камуністычнае выхаванне мас выйшла на пярэдні план; таму роля савецкай літаратуры, савецкага мастацтва робіцца цяпер неабходна значнай. Яны пакліканы служыць ужо вялікай справе адбудовага абнаўлення людзей, якое адбываецца ў нашай краіне, іх адшчынення ад усёго бруду старога грамадства, фарманніцы іх камуністычнай свядомасці і камуністычнага спосабу паводзін.» («Значнасць ідэалагічнай работы ў сучасных умовах», «Большэвік» № 9).

Вялікая доля работы ў выкананні гэтых гістарычных задач уложана на Дзяржаўнае Выдавецтва БССР. Выдавецтва мае дэталёва распрацаваны вытворчыя планы. У іх, акрамя палітычнай і навукова-папулярнай літаратуры, вялікае месца займае мастацкая літаратура.

Значнае месца ў плане Дзяржаўнага Выдавецтва БССР адведзена выданню твораў сучасных беларускіх пісьменнікаў. Акцыя таго, рэдакцыя падрыхтавала да выдання кнігі класікаў беларускай літаратуры — Янкі Купалы, Якуба Коласа, Дуіна-Барданкевіча, Ф. Багушэвіча, Максіма Гарцінкова, Я. Філіпава і інш. Упершыню перакладзены з рускай мовы і падрыхтаваны да выдання байкі Крылова, «Ангора ад рошкі» А. Грыбнаева, «Яўгені Анегі» А. Пушкіна, творы Б. Некрасава, А. Чэхава, А. Фадзеева і многа другіх. Упершыню з англійскай мовы перакладзены трагедыі В. Шэкспіра.

Але пакуль што гэтыя планы практычна ажыццяўляюцца вельмі марудна. Новыя кнігі толькі час ад часу з'яўляюцца на кніжным рынку. Дзесяткі адрэдагаваных і падрыхтаваных да друку кніг ляжаць у вытворчым адзеле па годзі і больш. Знаходзіцца ў наборы: «Выбраныя творы» Ф. Багушэвіча — з 14 красавіка 1945 года, зборнік вершаў П. Пранузы «Разгневаная зямля» — з 4 ліпеня 1945 года. У такім жа становішчы знаходзіцца «Выбраныя творы» Паўлюка Труса, «Вершы» (I том) і паэма «Адплата» Якуба Коласа, «Вершы» і «Паэмы» Зм. Бядулі, «Запіскі охотніка» І. Тургенева, «Выбраныя апавяданні» Э. Самуіленка, зборнік «Бітва за Беларусь» і выбраныя творы В. Бялінскага, В. Маякоўскага, А. Чэхава, М. Лынькова і інш. Усе яны перанесены з плана 1945 года на 1946 год, але і ў гэтым годзе, відаць, не будуць выданыя. Яшчэ горшае становішча атрымалася з выкананнем плана 1946 года. У 1946 годзе па сектары мастацкай літаратуры Дзяржаўнае Выдавецтва БССР падрыхтавала і падпісала да друку 90 назваў, але за 8 месяцаў выйшла толькі 6 кніг. 84 назвы яшчэ належыць выдаць. Калі да гэтага дадаць 18 назваў, якія перанесены з мінулага года, дык атрымаецца, што аб выкананні плана не можа быць гутаркі.

У чым жа справа?

Друкарня імя Сталіна сістэматычна не выконвае дзяржаўных заказаў. У першую чаргу пускаяцца дробныя заказы, а не заказы па выданню мастацкай літаратуры. Кнігі выдаюцца з дрэнным мастацкім афармленнем. Аб дрэнным стылі работы друкарні сведчаць такія факты: «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» ляжаў у пераплётым цэху тры месяцы толькі таму, што не было клею. Са зборнікам вершаў П. Пранузы «Разгневаная зямля» атрымалася яшчэ горш: у друкарні былі згублены арыгіналы вершаў і спатрэбілася 6 месяцаў, каб знайсці іх. Набор зборніка «На сурмах беравых» Міколы Сурнакова быў распысаны і пасля гэтага на сваю мову «Пала» пачалася вёрстка кніжкі. Ужо два разы гэты зборнік забракоўваўся. Пасля выхаду сігналаўнага экзэмпляра на некаторых старонках было па 17 памылкаў.

У друкарні ўсталяваўся своеасаблівы парадокс работы: пасля таго, як кніжка набрана і выпушчаны сігнальны экзэмпляр, яна ляжыць у цэху яшчэ 5-6 месяцаў. Часопіс «Польмя» здаецца рэдакцыяй у набор за тры месяцы да тэрміну выхаду, а ўсеброўна выдзіцца з вялікім спазненнем. Нумар 6, які быў аддзены ў набор 26. 4. 46 г., да гэтага часу не ўбачыў свету. Штогод друкарня не выконвае плаваў Выдавецтва.

Такое становішча не турбуе дырэктара друкарні тав. В. Вержаловіча. Друк імя Сталіна знаходзіцца ў вялікім даўгу перад савецкай грамадскасцю. Чытач, бібліятэкі чакаюць новых кніг. Дзяржаўнае Выдавецтва БССР і адказныя працаўнікі друкарні павіны наладзіць работу так, каб паскорыць тэмпы выдання літаратуры і разам з тым палепшыць якасць мастацкага афармлення кніг.

Р. СКІБА.

На тэмы дня

Нядбайнасць, якой нельга прабачыць

На першы курс Беларускага Дзяржаўнага тэатральнага інстытута прынята ў гэтым годзе 25 чалавек, больш 40 вучняў паступіла ў харэаграфічнае вучылішча і 65 чалавек — у Беларускае Дзяржаўнае кансерваторыю. Шмат вучняў прыняты ў музычную школу і музычнае вучылішча. Ва ўсіх навучальных установах краіны пачаліся ўжо заняткі, а вышэйназваныя навучальныя ўстановы не толькі не пачалі навучальнага года, але нават і не падрыхтавалі да яго.

Тэатральны інстытут у мінулым годзе займаў дзве невялікія аудыторыі ў будынку педагагічнага інстытута. У гэтым годзе ён застаўся зусім без памешкання, бо перададзены заняў гэтыя аудыторыі.

На адсутнасць клопатаў з боку аддзела навучальных устаноў Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР скардзіцца і дырэкцыя харэаграфічнага вучылішча, якое таксама не пачало яшчэ заняткаў.

Праўда, пасля двухгадовай барашчы з адміністрацыяй тэатра оперы і балета вучылішча атрымала патрэбнае памяшканне, але да гэтай партыі няма ў вучылішчы музычных інструментаў, не выдана пашыўка неабходнага для вучняў спецыяльнага абутку, нехапае падручнікаў і шыткаў. На перыферыі выяўлена шмат жадаючых вучыцца беларускага майстэрства. Але іх жаданне нельга задавоўваць з-за адсутнасці інтэрната пры харэаграфічным вучылішчы.

У прэсе неаднаразова пісалася аб ненармальнай рабоце мастацкіх навучальных устаноў. У сакавіку гэтага года народная артыстка БССР З. Васільева паведала пра тое, каб цяжкіх умовах работы харэаграфічнага вучылішча. У жніўні пісалася аб цяжкім становішчы ў Беларускай Дзяржаўнай кансерваторыі, у Мінскай музычнай школе і музычным вучылішчы. Але аддзел навучальных устаноў Кіраўніцтва па справах мастацтваў пры Совеце Міністраў БССР з-за нядбайных адносін да сваёй справы не прыняў пад увагу гэтых сігналаў і не стварыў умоў для падрыхтоўкі кадраў мастацтва. Гэтай нядбайнасці ўжо нельга прабачыць.

У. ЛЯВІНСКІ.

У майстэрнях архітэктараў

У архітэктурных майстэрнях Мінска праводзіцца вялікая работа над праектамі аднаўлення і рэканструкцыі горада.

Майстэрні архітэктараў Г. Заборскага і І. Трахтэнберга распрацоўваюць генеральныя планы аднаўлення і рэканструкцыі горада Палацка і Оршы. Скачаны праект аднаўлення і рэканструкцыі Дзяржытлава.

Майстэрні архітэктара Л. Баталова дала праект будынка Міністэрства лясной прамысловасці БССР і прыступіла да работы над праектам будынка Беларускай Дзяржаўнай кансерваторыі.

ПАЧАТАК СЕЗОНА ў ТЭАТРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

7 верасня спектаклем «Рускія людзі» Чырвонага Сцяга драматычным тэатры адкрыўся тэатральны сезон у Беларускай Дзяржаўнай опера і балета Працоўнага

Рэдкалегія: Л. Александровская, А. Багатыроў, А. Глебаў, П. Кавалёў, Якуб Колас, А. Куляшоў, А. Кучар (в. а. адказнага рэдактара), П. Пестрак, Г. Таран.

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР В. Волаў. Партрэт Каландадзе-Разуваевы. Фота-рэпрадукцыя Г. Бугаенкі.

Маленькі фелетон

ЖУРАЎЛІНАЕ ГОРА

Ляцеў, ляцеў журавель, стаміўся і прысеў на полі адпачыць. Бачыць: ля ног вадзіць расце.

— Дзень добры, вяселік мяе маешца? — Кепска, браце. Замучылі мяне паэты. Проста радзі яма, аж у твары змяніўся, зліняў. Складзіў-бы паскардзіцца куды, дык карнін не пускаюць. Добра табе, журавель, спакойна ты жыеш!

— Што ты, браце-васілёк, я-ж табе сярба на яшчэсцю! Хоць не многа я яшчэ на свеце жыў, а ўжо дасталося мне, бедку, не дарма і старым і замучаным выглядаю. І чаго яны да мяне прычпіліся, што я ім кепскага зрабіў? Паслухай ты толькі.

Журавель дастаў а-пад крыла тоўстую запіску кніжку, раскрынуў яе і пачаў: — Хопіла ўсім рыгарытм у і саваў: жаўранку, і галубу, але мне, бадай, больш за ўсіх дасталося. Дзе-б я толькі на праляцеў, убачыць мяне паэт, зловіць на кончык яра і — на паперу. Здавалася-б, пара мяне было-б у супакоі пакінуць. А яны воль, паслаў:

К. Кірвенка:

«Ляцелі ў сінім небе журавы,
Над папаяшчэмі, над паплавамі...
У сінім небе
Ляцеў над намі жураўліны клім»...
(«На радзіме».)

Ад гэтага кліна, браце, свет клінам сходзіцца.

А. Бялізін: «Крылі ўблытае ў бабіна лета
Сівы жораў — стары павадзір».
(«Дума».)

«За бабе лета павадзір
Чапляўся крыльямі тады»
(«Мой майстра».)

З бабяга лета выבלытаўся неж, а вольці з бабяга выבלытаўся вяршай А. Бялізін — не ведаю.

М. Лужанін: «Пачуў салдат: над галаву
Плыў вырай жураўліны».

І чалавек упершыню
Крылатым пазайздросціў! («Патруль».)

А. Астрэйка: «Не зайздросчу цяпер жураўлям,
Іх адлету ў чужыя краіны...
Хай пльывуць, хай пльывуць жураўлі!»
(«Вырай».)

П. Пестрак: «Як толькі можа ўзяць на небу журавы, а ў вырай цягнуць у нас жураўлі...
Ляцце родныя! І я-б хацеў мець вашы крылі!» («Жураўлі».)

Адны паэты зайздросцілі мяне, другія — ніколі. Ніж не зрадуе: ці ганарыцца мне, ці беднаць. Зусім збінтэжыўся. Аж гарач